

WPLYW MSSF 9 NA KLASYFIKACJĘ I WYCENĘ INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH W SPRAWOZDANIACH FINANSOWYCH BANKÓW

Małgorzata BIAŁAS

AGH Akademia Górniczo-Hutnicza w Krakowie, Wydział Zarządzania,
Katedra Zarządzania Przedsiębiorstwem

Streszczenie: Rozdział koncentruje się na nowym standardzie rachunkowości MSSF 9, który zaczął obowiązywać 1 stycznia 2018 roku. Standard ten dotyczy klasyfikacji oraz metod wyceny instrumentów finansowych. Celem artykułu jest sprawdzenie, w jak dużym stopniu nowe regulacje wpłynęły na sprawozdawczość finansową banków. W tym celu przeanalizowano sprawozdania finansowe za 2018 roku sześciu banków.

Słowa kluczowe: MSSF 9, wycena i klasyfikacja aktywów finansowych, bank, odpisy aktualizujące

1. Wprowadzenie

Uregulowania prawne dotyczące ujmowania i wyceny instrumentów finansowych są szczególnie istotne w działalności bankowej, gdzie w bilansie stanowią znaczącą pozycję. Obecnie obowiązują trzy międzynarodowe standardy rachunkowości dotyczące tej tematyki, a mianowicie:

- MSR 32 *Instrumenty finansowe: prezentacja*,
- MSSF 7 *Instrumenty finansowe: ujawnianie informacji*,
- MSSF 9 *Instrumenty finansowe*.

Oprócz wymienionych powyżej standardów warto wspomnieć, że duże zastosowanie w odniesieniu do instrumentów finansowych ma także:

- MSSF 13 *Pomiar wartości godziwej*,

oraz polskie regulacje takie jak m.in.:

- *Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości* (Dz.U. 2019 poz. 351 z późn. zm.),
- *Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 12 grudnia 2001 r. w sprawie szczególnych zasad uznawania, metod wyceny, zakresu ujawniania i sposobu prezentacji instrumentów finansowych* (Dz.U. 2001 nr 149, poz. 1674 z późn. zm.).

MSSF 9 *Instrumenty finansowe* wszedł w życie 1 stycznia 2018 roku i tym samym zastąpił MSR 39 *Instrumenty finansowe: ujmowanie i wycena*. Ten ostatni był powszechnie krytykowany po zakończeniu kryzysu finansowego z lat 2007–2009. W szczególności zarzucano mu złożoność i brak przejrzystości przy porównywaniu sprawozdań finansowych (ze względu na liczne odstępstwa i wyjątki). Dodatkowo krytykowano go za zbyt niskie i zbyt późne odpisy aktualizujące aktywa finansowe (Casta i in., 2019). Standard MSSF 9 wprowadził wiele nowych rozwiązań w zakresie:

- klasyfikacji instrumentów finansowych,
- zasad tworzenia odpisów z tytułu utraty wartości,
- wymogów dotyczących rachunkowości zabezpieczeń.

Niniejszy rozdział koncentruje się na nowych zasadach klasyfikacji instrumentów finansowych, a w szczególności na aktywach finansowych, ich wycenie oraz zasadach tworzenia odpisów z tytułu utraty ich wartości. Celem jest pokazanie, w jaki sposób nowe uregulowania wpłynęły na sprawozdawczość finansową banków, oraz odpowiedź na pytanie, czy była to istotna zmiana.

2. Klasyfikacja i wycena instrumentów finansowych według MSSF 9

2.1. Rodzaje klasyfikacji i wyceny aktywów finansowych

Instrumenty finansowe to kategoria, która pojawiła się w uregulowaniach prawnych, zarówno międzynarodowych, jak i krajowych, stosunkowo niedawno, chociaż w swojej konstrukcji nie jest niczym nowym. Geneza instrumentów finansowych związana była z transakcjami na rynkach towarowych. Wraz z upływem czasu instrumenty te straciły swój rzeczowy charakter na rzecz wyłącznie rozliczenia końcowego wyniku transakcji (Górka, 2008). Obecnie można zaobserwować dynamiczną ewolucję rynków finansowych, a także szerokie wykorzystanie w praktyce instrumentów finansowych. Rozwój tych instrumentów przejawia się zarówno we wzroście wartości transakcji z ich udziałem, jak i w powstawaniu wielu nowych ich rodzajów (Pawłowski, 2019)

Instrument finansowy został zdefiniowany w MSR 32 jako każdy kontrakt (umowa), który skutkuje powstaniem składnika aktywów finansowych u jednej jednostki i zobowiązania finansowego lub instrumentu kapitałowego u drugiej jednostki (MSR 32, par. 11). Inaczej mówiąc, instrument finansowy można zdefiniować jako kontrakt pomiędzy dwoma stronami, regulujący zależność finansową, w jakiej obie strony pozostają (Jajuga i Jajuga, 1997).

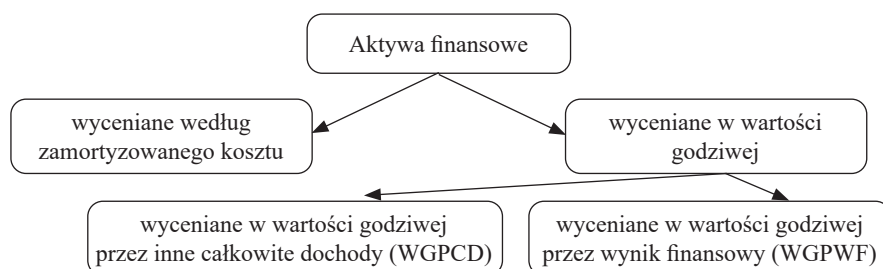
Pojęcie i zakres instrumentów finansowych generalnie nie uległy zmianie. Zmieniło się natomiast podejście do ich klasyfikacji. Wcześniejszy standard (MSR 39) klasyfikował inwestycje finansowe w zależności od celu przeprowadzonej inwestycji i przeznaczenia nabytego instrumentu finansowego. Na tej podstawie wyodrębnił:

- aktywa finansowe przeznaczone do obrotu,
- pożyczki udzielone i należności własne,
- aktywa utrzymywane do upływu terminu wymagalności,
- aktywa finansowe dostępne do sprzedaży.

Z kolei nowy standard MSSF 9 uzależnia klasyfikację od zupełnie innych czynników (o których będzie mowa w dalszej części rozdziału) i na tej podstawie wyodrębnia następujące aktywa finansowe:

1. wyceniane według zamortyzowanego kosztu,
2. wyceniane według wartości godziwej:
  - 2.1. przez inne całkowite dochody (WGPCD),
  - 2.2. przez wynik finansowy (WGPWF).

Na rysunku 1 przedstawiono klasyfikację aktywów finansowych. W niniejszym rozdziale (ze względu na jego ograniczoną objętość) celowo pominięto zagadnienia związane z pasywami.

Rys. 1. Klasyfikacja aktywów finansowych według MSSF 9

Widać zatem, że dokonując klasyfikacji aktywów finansowych, równocześnie decydujemy się na wybór metody wyceny.

2.2. Kryteria klasyfikacji i wyceny aktywów finansowych według MSSF 9

Zanim jednak dokona się powyższej klasyfikacji, zgodnie z MSSF 9, należy przeanalizować dwa czynniki, a mianowicie (MSSF 9, 2016, par. 4.1):

- 1) model biznesowy, który ma zastosowanie w odniesieniu do danego składnika aktywów finansowych,
- 2) charakterystykę umownych przepływów pieniężnych z danego składnika aktywów finansowych (tzw. test SPPI – *Solely Payment of Principal and Interest*).

Samo pojęcie modelu biznesowego, o którym mowa w MSSF 9, zostało spopularyzowane w praktyce zarządzania i raportowania biznesowego pod koniec lat 90. XX wieku wraz z boomem giełdowym w sektorze przedsiębiorstw internetowych (Michalak, 2012).

Modele biznesowe, które mają wpływ na klasyfikację aktywów finansowych, powinny odzwierciedlać sposób, w jaki zarządza się grupą aktywów. Celem modelu biznesowego może być:

- utrzymywanie aktywów finansowych dla uzyskiwania przepływów pieniężnych wynikających z umowy,
- otrzymywanie przepływów pieniężnych wynikających z umowy oraz sprzedaż składników aktywów finansowych,
- inny model biznesowy, np. sprzedaż aktywów finansowych.

Zdefiniowanie istniejących modeli biznesowych dokonywane jest przez kluczowe kierownictwo banku. Identyfikowane modele biznesowe odzwierciedlają prowadzoną działalność operacyjną, tj. sposób zarządzania określoną grupą aktywów oraz cel, dla którego aktywa powstały lub zostały nabyte. Przy identyfikowaniu modeli biznesowych dla poszczególnych grup aktywów finansowych bierze się pod uwagę przesłanki zarówno jakościowe, jak i kryteria ilościowe.

Po zidentyfikowaniu modelu biznesowego, zgodnie z MSSF 9, należy przeprowadzić testy SPPI. Ich celem jest potwierdzenie, że umowne przepływy pieniężne wynikające z danych aktywów finansowych są wyłącznie spłatą kapitału i odsetek od kwoty głównej pozostałej do spłaty. Należy zaznaczyć, że:

- kapitał stanowi wartość godziwa aktywa finansowego z dnia początkowego ujęcia,
- odsetki stanowią wynagrodzenie z tytułu zmiany wartości pieniądza w czasie, marżę za ryzyko kredytowe, ryzyko płynności, koszty administracyjne oraz marżę zysku.

Test SPPI obejmuje także dodatkową analizę, która ma na celu ustalenie charakterystyk przepływów pieniężnych w związku z warunkami wcześniejszej spłaty i prolongaty, zmianą waluty, warunkami zwiększającymi zmienność przepływów pieniężnych ponad zmiany wynikające ze zmian rynkowych stóp procentowych (np. dźwignia finansowa), warunkami ograniczającymi możliwość dochodzenia roszczeń finansowych do określonego majątku dłużnika.

W wyniku przeprowadzonych analiz możliwe jest zaklasyfikowanie aktywów finansowych do poszczególnych kategorii wyceny. W tabeli 1 przedstawiono możliwe kategorie wyceny uzależnione od wyboru modelu biznesowego oraz wyników testu SPPI.

Tabela 1

Zasady klasyfikacji aktywów finansowych do kategorii wyceny w oparciu o model biznesowy oraz test SPPI

Modele biznesowe	Test SPPI Przepływy pieniężne są jedynie spłatą kapitału i odsetek	Test SPPI Przepływy pieniężne nie stanowią jedynie spłaty kapitału i odsetek
Utrzymywanie aktywów finansowych dla uzyskiwania przepływów pieniężnych wynikających z umowy	wycena według zamortyzowanego kosztu	wycena według wartości godziwej przez wynik finansowy
Otrzymywanie przepływów pieniężnych wynikających z umowy oraz sprzedaż składników aktywów finansowych	wycena według wartości godziwej przez inne całkowite dochody	wycena według wartości godziwej przez wynik finansowy
Inny model biznesowy	wycena według wartości godziwej przez wynik finansowy (niezależnie od wyników testu SPPI)	

Źródło: opracowanie własne na podstawie MSSF 9

2.3. Ujęcie utraty wartości aktywów finansowych na dzień bilansowy według MSSF 9

W momencie przyjęcia aktywów finansowych wycenia się je według wartości godziwej. Wówczas ta wartość godziwa stanowi najczęściej cenę transakcyjną, czyli wartość godziwą uiszczonej opłaty. Wartość początkowa uwzględnia również koszty transakcyjne, które można bezpośrednio przypisać do nabycia lub emisji tych aktywów finansowych (MSSF 9, 2016, par. 5.1.1). Natomiast na dzień bilansowy wycena aktywów finansowych uzależniona jest od kategorii aktywów finansowych. Zmiany wartości tych aktywów mogą być odnoszone do wyniku finansowego w danym okresie lub ujmowane kapitałowo w całkowitych dochodach.

W momencie gdy jednostka ustala na dzień bilansowy wartość aktywów finansowych wycenianych w zamortyzowanym koszcie oraz w WGPCD, musi dokonać oceny pod kątem utraty ich wartości. MSSF 9 przyjął nową koncepcję w odniesieniu do sposobu ustalania tych odpisów. Dotychczasowe rozwiązania polegały na ustaleniu i ujmowaniu strat poniesionych w odniesieniu do dnia bilansowego na danym instrumencie finansowym. Nowe rozwiązanie opiera się na modelu strat oczekiwanych (*expected credit lossess model*, ECL) zamiast dotychczasowego modelu strat poniesionych. Komisja Nadzoru Finansowego (KNF) przewiduje, że wdrożenie nowego modelu utraty wartości będzie skutkowało wzrostem wartości dokonywanych odpisów aktualizacyjnych, a także koniecznością uwzględnienia wielu informacji bieżących i przyszłych zdarzeń, w tym czynników makroekonomicznych (*Założenia...*, 2017).

MSSF 9 identyfikuje trzy poziomy utraty wartości oparte na prawdopodobieństwie niewywiązania się ze zobowiązania klienta (tab. 2).

Tabela 2

Poziomy utraty wartości według MSSF 9

Poziom 1 Ujęcie początkowe	Poziom 2 Aktywa ze znacznym wzrostem ryzyka kredytowego od momentu początkowego ujęcia	Poziom 3 Aktywa z rozpoznaną utrąta wartości
Rozpoznanie oczekiwanych strat kredytowych		
12-miesięczna oczekiwana strata kredytowa	straty kredytowe przewidywane przez cały okres istnienia instrumentu finansowego	

Źródło: Barczyk (2018)

Poziom 1 oznacza sytuację, w której na dzień sprawozdawczy ryzyko kredytowe związane z instrumentem finansowym nie wzrosło znacząco od momentu początkowego ujęcia. Wówczas jednostka wycenia odpis na oczekiwane straty kredytowe z tytułu tego instrumentu finansowego w kwocie równej 12-miesięcznym oczekiwanim stratom kredytowym (MSSF 9, par. 5.5.5).

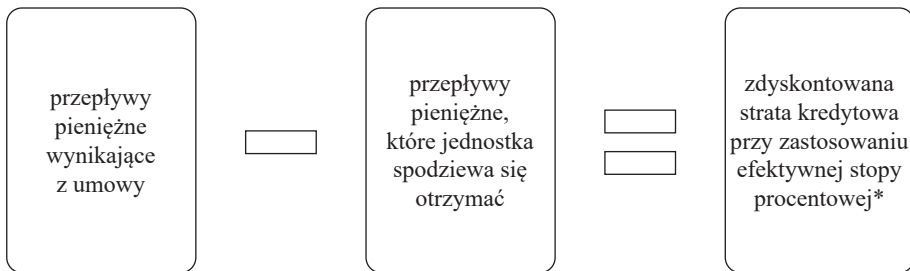
Z kolei poziom 2 dotyczy sytuacji, w której nastąpił istotny wzrost ryzyka kredytowego od momentu początkowego ujęcia, ale jeszcze nie uprawdopodobniło się zdarzenie niewywiązania się ze zobowiązania. Dla takich ekspozycji straty oczekiwane są rozpoznawane w horyzoncie pozostałego czasu życia ekspozycji.

W przypadku poziomu 3 doszło do zmaterializowania się zdarzenia niewykonania zobowiązania (zaistniały przesłanki utraty wartości). Dla takich ekspozycji, podobnie jak w przypadku poziomu 2, oczekiwane straty są rozpoznawane w horyzoncie pozostałego czasu życia ekspozycji.

Zgodnie z par. B.5.5.28 MSSF 9, oczekiwane straty kredytowe są szacunkiem strat kredytowych (czyli obecnej wartości wszystkich niedoborów środków pieniężnych) ważonych prawdopodobieństwem w całym oczekiwanym okresie życia instrumentu finansowego. Z kolei niedobór środków pieniężnych standard definiuje jako różnicę między przepływami pieniężnymi należnymi jednostce zgodnie z umową a przepływami pieniężnymi, które jednostka spodziewa się otrzymać.

Stratę kredytową można wyrazić przez obecną wartość różnicy między (rys. 2):

- przepływami pieniężnymi wynikającymi z umowy,
- przepływami pieniężnymi, które jednostka spodziewa się otrzymać.

*efektywna stopa procentowa – jest to stopa, za pomocą której szacowane przyszłe płatności lub wpływy pieniężne w ciągu całego oczekiwanego okresu życia składnika aktywów finansowych dyskontowane są dokładnie do wartości bilansowej brutto składnika aktywów finansowych.

Rys. 2. Wycena straty kredytowej według MSSF 9

Źródło: opracowanie własne na podstawie MSSF 9, par. B.5.5.29

3. Wpływ MSSF 9 na wycenę aktywów finansowych w bankach

Aby określić wpływ standardu MSSF 9 na sprawozdawczość finansową banków, przeanalizowano sprawozdania finansowe za rok 2018 sześciu banków działających na terenie Polski, a mianowicie: PKO BP SA, Pekao SA, ING Bank Śląski SA, Santander Consumer Bank SA, BOŚ SA oraz BNP Paribas Bank Polska SA. Wybór tych banków był przypadkowy.

Warto również wspomnieć w tym miejscu o tym, że chociaż nowy standard rachunkowości wszedł w życie 1 stycznia 2018 roku, to do tej pory, tj. do grudnia 2020 roku, Komisja Nadzoru Finansowego nie wydała znowelizowanej *Rekomendacji R* dotyczącej zasad zarządzania ryzykiem kredytowym oraz ujmowania oczekiwanych strat kredytowych. Założenia nowej rekomendacji przygotowano już w październiku 2017 roku, jednak do dnia dzisiejszego nie ukazał się obowiązujący tekst tego dokumentu. W rekomendacji miały się znaleźć zapisy, które wskazywałyby bankom stosującym MSR/MSSF oczekiwania nadzoru w obszarze dobrych praktyk w zakresie zasad identyfikacji ekspozycji kredytowych, które utraciły wartość, oraz wyznaczania odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości bilansowych ekspozycji kredytowych. Należy sądzić, że tekst rekomendacji w znaczący sposób ułatwiłby bankom implementację MSSF 9.

Pomimo opieszałości ze strony KNF w opublikowaniu stosownej rekomendacji wybrane banki przeprowadziły odpowiednie analizy i przyporządkowały aktywa finansowe do określonych wcześniej modeli biznesowych. Następnie banki przeprowadziły testy SPPI, w efekcie czego udało im się dokonać klasyfikacji aktywów finansowych do następujących trzech kategorii:

- 1) Aktywa finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu, do których banki zaliczyły portfel należności od klientów indywidualnych i instytucjonalnych. W tej kategorii znalazły się również nabyte wierzytelności w ramach usług faktoringu, dłużne papiery wartościowe znajdujące się w portfelu inwestycyjnym utrzymywane dla uzyskiwania korzyści z umownych przepływów pieniężnych, należności od innych banków.
- 2) Aktywa finansowe wyceniane według wartości godziwej przez inne dochody całkowite. Dotyczyły one dłużnych papierów wartościowych nabytych w celu zabezpieczenia bieżącej płynności, a także kapitałowych papierów wartościowych.
- 3) Aktywa finansowe wyceniane według wartości godziwej przez wynik finansowy. Do tej kategorii banki zaliczyły pochodne instrumenty finansowe oraz dłużne papiery wartościowe nabywane w celach handlowych. W jednym z analizowanych banków do tej kategorii, jako odrębną pozycję, zaliczono także udzielone kredyty, których formuła oprocentowania oparta była na mnożniku stawki bazowej. Chodziło bowiem o kredyty preferencyjne, które były udzielane ze wsparciem podmiotów sektora publicznego. Klasyfikacja ta, w ocenie banku, nie była jednak oczywista z uwagi na toczące się dyskusje dotyczące klasyfikacji i wyceny instrumentów finansowych zawierających m.in. mnożnik. W związku z tym bank zastrzegł, że takie podejście może w przyszłości ulec zmianie.

Generalnie MSSF 9 wywarł na banki istotny wpływ, w szczególności na klasyfikację i wycenę aktywów finansowych. W tabeli 3 uwzględniono jedynie te aktywa finansowe, dla których nowy standard miał kluczowe znaczenie, czyli kredyty i pożyczki udzielone klientom oraz inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe. W tabeli wskazano, w jaki sposób zmieniła się klasyfikacja tych elementów w wyniku wprowadzania standardu MSSF 9.

Tabela 3

Porównanie klasyfikacji i wyceny aktywów finansowych w bankach
według MSR 39 oraz MSSF 9

Rodzaj aktywa finansowego	Klasyfikacja wg MSR 39	Nowa klasyfikacja wg MSSF 9
Instrumenty finansowe przy początkowym ujęciu wyznaczone jako wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat – instrumenty dłużne	wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite
Inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży – instrumenty dłużne	dostępne do sprzedaży	nieprzeznaczone do obrotu, wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat
		wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite
		nieprzeznaczone do obrotu, wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat
Inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży – instrumenty kapitałowe	dostępne do sprzedaży	nieprzeznaczone do obrotu, wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat
Inwestycyjne papiery wartościowe utrzymywane do terminu zapadalności – instrumenty dłużne	utrzymywane do terminu zapadalności	wyceniane według zamortyzowanego kosztu
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	pożyczki i należności	wyceniane według zamortyzowanego kosztu
		nieprzeznaczone do obrotu, wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat
		wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite

Jednak niektóre aktywa finansowe nie zmieniły ani swojej klasyfikacji, ani swojej wartości. Do takich aktywów finansowych zaliczały się:

- kasa, należności od Banku Centralnego,
- należności od banków,
- aktywa finansowe przeznaczone do obrotu,
- aktywa z tytułu pochodnych instrumentów finansowych,
- instrumenty zabezpieczające.

Podsumowując, praktycznie niewiele aktywów finansowych pozostało bez zmiany klasyfikacji, a w niektórych przypadkach pojawiły się nawet trzy nowe opcje klasyfikacyjne (na przykład w odniesieniu do kredytów i pożyczek udzielonych klientom banku).

Analizując sprawozdania finansowe wybranych banków, można zauważyć, że banki starały się raportować zmiany, jakie wprowadziły zgodnie z MSSF 9 w zakresie swoich aktywów finansowych. Niestety są to często informacje nieporównywalne, stąd pojawiają się trudności przy późniejszej analizie takich danych pochodzących z różnych banków.

W tabeli 4 zestawiono wartości bilansowe wszystkich aktywów finansowych w wybranych bankach według standardu MSR 39 (na 31.12.2017) oraz według MSSF 9 (na 1.01.2018). Wyliczono również, jak zmieniła się wartość tych aktywów w wyniku wprowadzenia nowego standardu.

Tabela 4

Porównanie wartości bilansowej aktywów finansowych w wybranych bankach według MSR 39 oraz MSSF 9 [tys. zł]

Bank	Wartość bilansowa na 31.12.2017 wg MSR 39	Wartość bilansowa na 1.01.2018 wg MSSF 9	Zmiana	Stosunek zmiany do wartości z 31.12.2017 [%]
PKO BP SA	268 491 000,00	267 698 000,00	793 000,00	0,30
Pekao SA	177 529 860,00	176 743 852,00	786 008,00	0,44
ING Bank Śląski SA	121 136 400,00	120 853 600,00	282 800,00	0,23
Santander Consumer Bank SA	16 923 472,00	16 885 008,00	38 464,00	0,23
BOŚ SA	17 932 814,00	17 853 871,00	78 943,00	0,44
BNP Paribas BP SA	70 952 465,00	70 542 633,00	409 832,00	0,58

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań finansowych wybranych banków za 2018 rok

W każdym banku widać wyraźny spadek wartości aktywów finansowych po wprowadzeniu MSSF 9. Analizując zapisy tego nowego standardu, można było przypuszczać, że nastąpią istotne zmiany w sprawozdawczości finansowej banków. Tymczasem okazuje się, że, chociaż wdrożenie tego standardu było bardzo pracochłonne, to jednak zmiana wyceny aktywów finansowych w analizowanych bankach nie przekroczyła nawet 1% w stosunku do wyceny według poprzedniego standardu (mimo że wartość tych zmian jest istotna).

W tabeli 5 przedstawiono zmiany wartości jedynie pożyczek i kredytów w analizowanych bankach w wyniku wprowadzenia nowego standardu MSSF 9.

Z danych w tabeli 5 wynika wyraźnie, że różnica w zakresie wyceny udzielonych kredytów i pożyczek między dwoma standardami jest już znaczna. W przypadku ING Bank Śląski SA stosunek tej zmiany do wyceny z dnia 31.12.2017 roku wynosił nawet 4,4%. Należy jednak w tym miejscu zauważyć, że zmiany wartości bilansowej

wycenianych kredytów nie zawsze wynikają z utraty wartości tych aktywów, lecz także ze zmiany ich klasyfikacji. Najczęściej dokonywaną reklasyfikacją z kategorii udzielonych kredytów i pożyczek była zmiana na inwestycyjne papiery wartościowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu.

Tabela 5

Porównanie wartości bilansowej udzielonych kredytów i pożyczek w wybranych bankach według MSR 39 oraz MSSF 9 [tys. zł]

Bank	Wartość udzielonych kredytów		Zmiana
	wg MSR 39	wg MSSF 9	
PKO BP SA	186 892 000,00	181 663 000,00	5 229 000,00
Pekao SA	116 215 205,00	115 128 644,00	1 086 561,00
ING Bank Śląski SA	87 358 700,00	83 534 300,00	3 824 400,00
Santander Consumer Bank SA	13 891 179,00	13 852 715,00	38 464,00
BOŚ SA	12 393 458,00	12 253 787,00	139 671,00
BNP Paribas BP SA	52 195 203,00	51 179 008,00	1 016 195,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań finansowych wybranych banków za 2018 rok

Poniżej ujęto zmiany dokonane przez banki w związku z utratą wartości udzielonych kredytów i pożyczek według nowego standardu MSSF 9 (tab. 6).

Tabela 6

Utrata wartości udzielonych kredytów i pożyczek w wybranych bankach według MSSF 9 [tys. zł]

Bank	Utrata wartości udzielonych kredytów i pożyczek			Razem
	wycenianych wg zamortyzowanego kosztu	wycenianych wg wartości godziwej przez inne całkowite dochody	wycenianych wg wartości godziwej przez wynik finansowy	
PKO BP SA	-768 000,00	-6 000,00	-	-774 000,00
Pekao SA	-1 048 121,00	-40 498,00	+2 058,00	-1 086 561,00
ING Bank Śląski SA	-260 300,00	-	-	-260 300,00
Santander Consumer Bank SA	-32 200,00	-	-3 402,00	-35 602,00
BOŚ SA	-139 655,00	-641,00	-	-140 296,00
BNP Paribas BP SA	-497 873,00	-	-2 933,00	-500 806,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań finansowych wybranych banków za 2018 rok

Jak wynika z tabeli 6, odpisy aktualizujące wartość udzielonych pożyczek i kredytów (wynikające z zapisów MSSF 9) stanowią istotną kwotę. Na pierwszym miejscu

plasuje się Bank Pekao SA, który wykazał utratę wartości tych aktywów, a tym samym utworzył dodatkowo odpis na kwotę 1 086 561 tys. zł. Można zauważyć, że w tabeli 5 dokładnie o tę samą wartość zmniejszyła się też wartość kredytów. W przypadku pozostałych banków różnice między wartością udzielonych kredytów i pożyczek według starego i nowego standardu (tab. 5) nie zawsze wynikają wprost z dokonywania odpisów z tytułu utraty wartości tych aktywów, lecz także z reklasyfikacji kredytów do innych kategorii aktywów finansowych (o czym już wcześniej wspomniano).

Analizując dane z tabeli 6, można jednak dojść do wniosku, że cel wprowadzenia MSSF 9 został osiągnięty. Banki w większym stopniu tworzą odpisy na udzielone kredyty i pożyczki. Należy jednak zaznaczyć, że chociaż są to istotne kwoty, to w sprawozdaniu finansowym banku są one praktycznie niezauważalne.

4. Wnioski

Od dnia 1 stycznia 2018 roku zaczął obowiązywać nowy międzynarodowy standard rachunkowości MSSF 9 dotyczący aktywów finansowych. Standard ten był odpowiedzią na zarzuty wobec poprzedniego standardu MSR 39. W szczególności nie sprawdził się on w działalności bankowej w czasie kryzysu w latach 2007–2009. Nowy standard miał usunąć wady poprzedniego. W związku z tym wprowadził on nowe zasady klasyfikacji aktywów finansowych i nowe metody wyceny.

Analizując treść standardu, można było odnieść wrażenie, że będzie on miał istotny wpływ na klasyfikację aktywów finansowych w bankach, a w szczególności na wycenę kredytów i pożyczek. Przeprowadzona analiza sprawozdań finansowych za rok 2018 wybranych banków działających w Polsce wykazała, że wartości aktywów finansowych w wyniku wprowadzenia nowego standardu nie uległy istotnej zmianie (różnica nie przekroczyła nawet 1% w stosunku do wyceny według poprzedniego standardu). Oczywiście klasyfikacja większości aktywów finansowych istotnie się zmieniła, niestety sposób prezentacji tych zmian, raportowanych przez poszczególne banki, niejednokrotnie nie był spójny i czytelny. Niemniej jednak, zgodnie z zapisami nowego standardu i oczekiwaniami nadzoru bankowego, rzeczywiście banki dokonały wyższych odpisów na udzielone kredyty i pożyczki, niż to wynikało z wcześniejszego standardu MSR 39.

Literatura

- Barczyk K., 2018: *Determinanty klasyfikacji i wyceny instrumentów finansowych według MSSF 9*, Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, nr 369, s. 7–18.
- Casta J., Lejard Ch., Paget-Blans E., *The Implementation of the IFRS 9 in Banking Industry*, [w:] *EUFIN 2019: The 15th Workshop on European Financial Reporting, Aug 2019, Vienne, Austria*, 2019, <https://hal.archives-ouvertes.fr/hal-02405140> [5.12.2020].

- Górka Ł., 2008: *Instrumenty finansowe w polskim prawie bilansowym*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, nr 785, s. 101–117.
- Jajuga K., Jajuga T., 1997: *Inwestycje, instrumenty finansowe, ryzyko finansowe i inżynieria finansowa*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Michalak J., 2012: *Model biznesowy i jego wpływ na odwzorowanie sytuacji finansowej jednostki w systemie rachunkowości*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, nr 66(122), s. 133–142.
- MSR 32: *Instrumenty finansowe: prezentacja*, Rozporządzenie Komisji (WE) Nr 1126/2008 z dnia 3 listopada 2008 r. przyjmujące określone międzynarodowe standardy rachunkowości zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady.
- MSR 39: *Instrumenty finansowe: ujmowanie i wycena*, Rozporządzenie Komisji (WE) Nr 1126/2008 z dnia 3 listopada 2008 r. przyjmujące określone międzynarodowe standardy rachunkowości zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady.
- MSSF 9: *Instrumenty finansowe*, Rozporządzenie Komisji (UE) 2016/2067 z dnia 22 listopada 2016 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1126/2008 przyjmujące określone międzynarodowe standardy rachunkowości zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do Międzynarodowego Standardu Sprawozdawczości Finansowej.
- Pawłowski J., 2019: *Rachunkowość instrumentów finansowych wobec potrzeb informacyjnych inwestorów*, Wydawnictwo Naukowe UMK, Toruń.
- Założenia nowelizacji Rekomendacji R dotyczącej zasad zarządzania ryzykiem kredytowym oraz ujmowania oczekiwanych strat kredytowych*, 2017: www.knf.gov.pl/knf/pl/komponenty/img/zalozenia_nowelizacji_rekomendacji_R_59230.pdf [5.12.2020].

THE IMPACT OF IFRS 9 ON THE CLASSIFICATION AND MEASUREMENT OF FINANCIAL INSTRUMENTS IN THE FINANCIAL STATEMENTS OF BANKS

Summary: This research paper focuses on the new accounting standard IFRS 9, which entered into force on 1st January 2018. This standard deals with the classification and measurement methods of financial instruments. The purpose of this research paper is to check how the new regulations had an impact on financial statements of banks. For this purpose, the financial statements of six banks were analyzed.

Keywords: IFRS 9, measurement and classification of financial assets, bank, impairment losses